

15. Орлов Ю. Ю. Проблеми нормативно-правового регулювання оперативно-розшукової діяльності поліції. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) НАВС, 2019. Ч. 1. С. 157–164.

16. Грібов М. Л. Зв'язок кримінально-правового та кримінального процесуального регулювання дій з викриття одержання неправомірної вигоди / М. Л. Грібов // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук. практ. конф. (31 берез. 2017 р., м. Харків) ХНУВС, 2017. – С. 61–62.

17. Вознюк А. А. Реальні причини топ-корупції в Україні та нереальні способи протидії їй. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) НАВС, 2019. Ч. 1. С. 44–47.

Греба Роман Володимирович,

засновник GR Group, кандидат юридичних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Питання корупції в економіці та політиці є актуальним та проблемним для більшості держав країн світу. Відповідно, з кожним роком починають своє функціонування в цій сфері діяльності міжнародні організації, які ставлять собі за основну мету попередити та зупинити «процвітання корупції» в середині держави та за її межами.

Значущим процесом на шляху у боротьбі з корупцією стала **Резолюція 3514 Генеральної Асамблеї ООН «Про заходи проти корупції, що практикуються транснаціональними та іншими корпораціями, їх посередниками та іншими причетними до цього сторонами» від 15.12.1975 року**. Даний документ покликаний до запровадження та дотримання заходів щодо запобігання корупції урядами країн [1].

Вже в 1982 році у Вашингтоні була проведена Перша міжнародна конференція з питання боротьби з корупцією та організованою злочинністю.

У 1990 році у Гавані на Восьмому конгресі ООН були прийняті рекомендації «Практичні заходи боротьби з корупцією», які закликають уряди країн до дій:

– проаналізувати адекватність свого кримінального законодавства, включаючи процесуальні норми, з тим щоб реагувати на всі види корупції;

– розробити адміністративні та регулятивні механізми попередження корупції;

- встановити процедури виявлення, розслідування та засудження корумпованих посадових осіб;
- розробити правові положення для конфіскації коштів та майна, набутих в результаті корупції;
- вжити відповідних заходів по відношенню до підприємств, причетних до корупції [1].

Варто зазначити, що спеціальними комітетами ООН прийнято низку резолюцій та декларацій, присвячених питанням боротьби з корупцією й хабарництвом.

Глобальний договір ООН створено для мобілізації міжнародного руху стійких компаній і зацікавлених сторін для створення світу, який відповідає Десятьом принципам прав людини.

Також у рамках угоди прийнято стратегічні заходи у сфері сталого розвитку, з акцентом на співпрацю та створення інновацій.

Слід звернути увагу, що головною ідеєю Глобального договору ООН є побудова корпоративної стійкості компаній, з метою їх відповідності основним обов'язкам в області прав людини, праці, навколишнього середовища та боротьби з корупцією.

Десять принципів Глобального договору Організації Об'єднаних Націй впливають з:

- Загальної декларації прав людини,
- Декларації Міжнародної організації праці про основні принципи і права в сфері праці,
- Декларації з навколишнього середовища і розвитку;
- Конвенції ООН проти корупції.

Глобальний договір ООН створив ключові засади сталого розвитку світу, які побудовані на наступних принципах:

- ділові кола повинні підтримувати та поважати захист проголошених на міжнародному рівні прав людини;
- ділові кола повинні переконатися, що вони не замішані в порушеннях прав людини;
- ділові кола повинні підтримувати свободу асоціацій і ефективне визнання права на ведення колективних переговорів;
- ліквідація всіх форм примусової та обов'язкової праці;
- ефективне викорінення дитячої праці;
- ліквідація дискримінації у сфері праці та занять;
- ділові кола повинні підтримувати обережний підхід до вирішення екологічних проблем;
- робити ініціативи, спрямовані на підвищення відповідальності за стан навколишнього середовища;
- заохочувати розвиток і розповсюдження екологічно чистих технологій;
- ділові кола повинні боротися з корупцією у всіх її формах, включаючи здирицтво і хабарництво [2].

Відбувся інтенсивний розвиток міжнародного руху і створення спеціалізованих організацій, метою яких стало розроблення правових

засобів проти корупції і співробітництво у виявленні та попередженні хабарництва.

Документи, які регулюють питання протидії та запобігання корупції:

– резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Боротьба з корупцією» від 12 грудня 1996 року;

– Декларація ООН «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом в міжнародних комерційних операціях» (1996 р.);

– Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996 р.);

– Керуючі принципи для ефективного виконання Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р).

Варто зазначити те, що *вище перераховані документи мають рекомендаційний характер* та саме вони відіграли головну роль в розробленні міжнародно-правових актів, які в свою чергу, закріпили певні стандарти, норми та вимоги в питаннях протидії та запобігання корупції [1].

Одним з основних документів в питаннях протидії та запобіганні корупції визначається Конвенція ООН проти корупції, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН на 58ій сесії у жовтні 2003 року [1].

Конвенція містить «пакет стандартів», які можуть використовувати уряди країн для відновлення та регулювання правових норм державного регулювання в питаннях протидії та запобіганні корупції.

Не менш плідною та активною є діяльність у сфері протидії та запобіганні корупції на рівні регіональних організацій.

Однією з організацій виступає Рада Європи, яка у своїй діяльності у боротьбі та запобіганні корупції керується трьома аспектами, які пов'язані між собою та утворюють один механізм [1].

Три аспекти діяльності Ради Європи полягають у:

– створенні загальноєвропейських норм та стандартів;

– контролі за дотриманням загальноєвропейських норм та стандартів;

– наданні технічної допомоги країнам.

Радою Європи було розроблено низку міжнародних документів, які регулюють питання протидії та запобігання корупції.

До таких документів відносяться:

– Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією;

– Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією;

– Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією;

– Двадцять принципів боротьби з корупцією (1997 р.);

– Модельний кодекс поведінки для державних службовців (2000 р.);

– Єдині правила протидії корупції при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній (2003 р.) [1].

Контроль за реалізацією зазначених документів доручено Групі держав Ради Європи проти корупції GRECO (Group of States against Corruption), яка була створена 1999 року [3].

Членство в GRECO, яке є розширеною угодою, не обмежується державами – членами Ради Європи.

Нині GRECO об'єднує 49 держав-учасниць (крім членів РЄ, також США та Білорусь).

Починаючи з серпня 2010 року всі члени РЄ є також членами GRECO.

Будь яка держава, що взяла участь у розробці розширеної 26 часткової угоди «Право та державне управління», може приєднатися до GRECO, повідомивши про це Генерального секретаря Ради Європи [3].

До основної діяльності GRECO можна віднести:

– моніторинг відповідності законодавства антикорупційним стандартам Ради Європи;

– розроблення необхідних законодавчих, інституційних та практичних реформ;

– GRECO надає платформу для обміну передовим досвідом в галузі запобігання та виявлення корупції [3].

До універсальних (загальних) міжнародних організацій проти корупції належать TRANSPARENCY INTERNATIONAL – антикорупційна організація, яка заснована в 1993 році в Берліні [4].

Основні проєкти зазначеної організації – це Індекс сприйняття корупції та Глобальний корупційний барометр (опитування громадян на тему особистого досвіду корупції у повсякденному житті).

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – показник, який з 1995 року розраховується міжнародною організацією TRANSPARENCY INTERNATIONAL [4].

Сама організація не проводить власних опитувань. Індекс розраховують на основі 13 досліджень авторитетних міжнародних установ і дослідницьких центрів. Для визначення оцінки України використано 9 джерел.

Ключовим показником Індeksu є кількість балів, а не місце в рейтингу.

Мінімальна оцінка (0 балів) означає, що корупція фактично підміняє собою державу, максимальна (100 балів) свідчить про те, що корупція майже відсутня в житті суспільства [4].

Індекс оцінює корупцію лише в державному секторі.

За даними розміщеними на офіційному сайті організації можна ознайомитися з **Аналізом результатів Індeksu сприйняття корупції-2019.**

«...30 балів зі 100 можливих – результат Індeksu сприйняття корупції-2019 для України. Ми повернулися на рівень 2017 року і тепер посідаємо 126 місце зі 180 країн. Поруч з нами у рейтингу – Киргизстан, Азербайджан та Джибуті.

Україна з-поміж сусідів випереджає Росію, яка зберегла свої позиції (28 балів, 137 місце). Очікувано серед сусідів лідирує Польща (58 балів, 41 місце) та Словаччина (50 балів, 59 місце). Білорусь додала один пункт і тепер має 45 балів та 66 місце. Також, цього року спостерігаємо зниження індексу у сусідів: Румунія – мінус 3 бали, Угорщина – на 2, Молдова на 1.

Лідери СРІ суттєво не змінилися. На першому місці – Нова Зеландія та Данія, які набрали по 87 балів. Примітно, що 8 з 10 країн у першій десятці – представниці Західної та Північної Європи.

У кінці списку опинилися країни, у яких вже тривалий час нестабільна політична ситуація, військові конфлікти та де уряди частково контролюють територію країни – Сомалі (9), Південний Судан (12) і Сирія (13).

У порівнянні з попереднім роком найбільше балів (+7) додала Вірменія (всього 42). Після революції у 2018 році та формування нового парламенту, уряд рухається у напрямку вибудови антикорупційної політики. Попри численні позитивні рішення, досі є відкритим питання конфлікту інтересів, закритість і відсутність підзвітності в органах державної влади.» [4].

Наступною організацією, яка опікується питаннями антикорупційної діяльності є **Всесвітня організація парламентаріїв проти корупції (GOPAC – Global Organization of Parliamentarians Against Corruption)** – є міжнародним альянсом законодавців, які спільно працюють для боротьби з корупцією, зміцненням демократії та підтриманням верховенства закону [5].

GOPAC унікальний тим, що є єдиною міжнародною мережею парламентаріїв, орієнтованих винятково на боротьбу з корупцією.

Його члени представляють більше 50 країн у всіх регіонах світу. Це діючі, колишні або такі, яким було відмовлено в праві вступати на посаду, законодавці.

GOPAC може підтримати імплементацію законодавчих та наглядових змін у національних парламентах, з метою виявлення корупції, просування прозорого управління і створення підзвітної широкому загалу системи влади [5].

До Регіональних міжнародних організацій проти корупції належить Антикорупційна мережа для Східної Європи та Центральної Азії (Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia – ACN) – регіональна інформаційна програма робочої групи Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з питань хабарництва [6].

Головною метою є підтримка своїх країн-членів у їхніх зусиллях щодо запобігання та боротьби з корупцією.

Відповідно до інформації, яка розміщена на офіційному сайті - організація забезпечує регіональний форум для сприяння

антикорупційній діяльності, обміну інформацією, розробці передового досвіду та координації донорів.

АСН здійснює діяльність на загальних зборах та конференціях, субрегіональних ініціативах та тематичних проєктах.

Програма роботи – АСН підтримує країни-учасниці у їхніх антикорупційних реформах, зокрема, у практичній реалізації антикорупційних заходів та ефективному застосуванні антикорупційних законів [6].

31 країна – учасниця Ініціативи в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні взяла на себе зобов'язання щодо боротьби з корупцією, результатом якої стала спільна розробка – Антикорупційний план дій для Азії і Тихоокеанського регіону – та співпраця над її реалізацією.

План дій визначив цілі та стандарти сталого захисту від корупції в економічній, політичній та соціальній сферах країн регіону.

Ініціатива підтримує зусилля урядів країн-членів через три механізми:

– сприяння політичному діалогу через зустрічі та конференції керівної групи;

– аналіз політики, включаючи тематичні огляди та аналіз;

– регіональні семінари [6].

В період роботи Першої міжнародної конференції американських держав (жовтень 1889 – квітень 1890, Вашингтон) була створена Організація Американських держав (ОАД).

Метою створення організації стало досягнення серед своїх держав-членів, як це передбачено в статті I Статуту, «порядку світу і справедливості, сприяти їх солідарності, зміцнювати їх співпрацю Право та державне управління 28 і захищати їх суверенітет, територіальну цілісність та незалежність» [7].

Для успішної реалізації основних напрямів та завдань, організація дотримується певних засад:

– демократії

– прав людини

– безпеки

– розвитку

В рамках Організації американських держав були створені Місія з підтримки боротьби з корупцією і безкарністю в Гондурасі (МАССІН), Департамент правового співробітництва, Антикорупційний комітет.

Правовим механізмом боротьби з корупцією стала Міжамериканська конвенція проти корупції та Механізм подальшого контролю за виконанням Міжамериканської конвенції проти корупції (MESICIC) [7].

Міжнародні організації мають досвід роботи з багатьма структурними ланками: громадськістю, урядом, політиками тощо задля розвитку та регулювання заходів у сфері запобігання та протидії корупції.

Можна виокремити певні критерії міжнародних організацій, які опікуються питаннями щодо запобігання та протидії корупції:

- незалежність;
- спеціалізація у сфері запобігання та протидії корупції;
- незалежна професійна підготовка кадрів на які покладаються обов'язки у сфері запобігання та протидії корупції.

Варто зазначити те, що міжнародні організації вживають заходи боротьби з корупцією через:

- прийняття односторонніх зобов'язань на національному рівні;
- добровільних зобов'язань окремих фірм;
- створення національних законів, спрямованих проти корупції;
- сертифікацію фірм з метою припинення незаконних виплат;
- розробку кодексів поведінки, укладення міжнародних угод по боротьбі з корупцією.

Отже, аналізуючи основи діяльності вище вказаних організацій в сфері протидії та запобігання корупції однією з важливих тенденцій у їх діяльності виступають антикорупційні угоди, які визначають основоположені міжнародні норми і процедури протидії цьому явищу.

Питання боротьби та протидії корупції є актуальними в сучасних реаліях. Саме тому були створені міжнародні організації, які в свою чергу, покликані розробляти правове регулювання у сфері запобігання та протидії корупції та забезпечувати рівні можливості для запровадження та реалізації антикорупційних заходів.

Список використаних джерел

1. Міністерство юстиції: офіційний веб-сайт URL: <https://minjust.gov.ua>.
2. United Nations Global Compact : офіційний веб-сайт URL: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission>.
3. Group of States against Corruption : офіційний веб-сайт URL: <https://www.coe.int/web/Greco>.
4. Transparency International: офіційний веб-сайт. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org>.
5. Global Organization of Parliamentarians Against Corruption : офіційний веб-сайт. URL: <http://gopacnetwork.org/>.
6. Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/aboutthenetwork>.
7. Organization of American States : офіційний веб-сайт URL: <http://www.oas.org/en/topics/corruption.asp>.